

גבעת התרמוץ - תל שבחה

בתנ"ר נזכר תל שוכן כמקום אסטרטגי השולט על עמק האלה הסמוך, אך כיום הוא מוכר בעיקר בזכות פריחת התורמוסים המרשימה שמרחיבת בו בחודשים מרץ-אפריל, שבניה אלפי מטיילים לטפס אליו ולחזות בנוף שטוף בכחול מטורף של תורמוסים, היסטוריה וטבע מרתק.

איך מגעבים:

כביש 38 יוצא דרומה משער הגיא לעבר בית גוברין. בדרך הוא עובר ליד בית שימושי והשכלה. כמו קילומטרים דרומית לבית שימוש נגיע לצומת האלה, שבצדיה נמצאת תחנת דלק פז. בצומת זה פונים שמאל (מוזחה) לעבר כביש 375 וממשיכים בכביש כ-2 ק"מ, עד לפניה ימינה בסימון שבילים שחורה.

:Waze

תל שבחה - גבעת התורמוסים
הסיוור בתל פשוט למדי: מנוקדת ההנעה עולמים בסימון שבילים לעבר פסגת התל. השביל עצמו מסומן בשטח ואף ברור בעקבות המטיילים הרבים. בתל יש שפע של בורות ומערות ולכן מומלץ להישאר בשביל המסומן.

הפריחה בתל:

אם הגיענו בחודשים פברואר-מרץ, נפגוש בראש התל את תורמוס החרים הבוהק בצבעו הסגול. פרט לתורמוס נראה בגבעה שפע של פרחים נוספים: לצד הדרך העולה ילוואו אותו רקפת מצויה, כלנית מצויה, נורית אסיה, עירית גדולה, דמויית ארץ ישראלית,

זהרונ מוצי, חרצל לבן ועוז. אם יתמזל מזלנו, נפגוש גם את דבורנית הקטיפה היפה, שמתהפתשת לכבוד פורדים כמו דבורה כדי למשוך את בני המין השני כדי שיאבו אותה.

תורמוס ההרים:

באץ גדלים כמה מיני תורמוס, משפחת הפרפרניים, אלו הידועים שבהם:

התורמוס התרבותי: •

צמה מספוא שזרעיו נאכלים לאחר שריפה במים •

טורמוס ההרים (טורמוס כחול): •

צמה מוגן, מפרחי הבר היפים של הארץ, הפורה בכחול עז במשטחים מרחיבים : •
במספר אתרים בסוף החורף ובראשית האביב.

טורמוס ארציישראל: •

דומה לטורמוס ההרים אך נבדל בפרחי הכותרת שצבעם תכלת עד סגול : •
בהייר-לבנבן.

התורמוס המתורבת שימש בעבר מאכל עניים. במסכת שבת, במשניות העוסקות בעניין פינאי דברים שהם בגדר מוקצתה, נאמר: "ויתורמוס מותר לפניו מפני שהוא מאכל לעניים". ואכן, עד היום ניתן לראות בצדיק כביש הבקעה ובשוקים בערים הערביות רוכלים המציעים למכירה את גרעיני התורמוס. בספרו של ניסים קריספל "ילקוט הצמחים" מובא שבזמן מלחמת העולם הראשונה התורמוס נעשה מאכל פופולרי, בשל המחסור הכללי שהדר איז בארץ, בעקבות ריכוזי הצבא התרכי שהמסו מכל הבא ליד וכן בשל פשיטת להקות ארבה על שדות הארץ.

זרעי התורמוס מכילים חומרים מרמים ורעלים, וכי לבטל את השפעתם יש לבשלם במים. במסכת ברכות אנו מוצאים שיש לשולק את גרעני התורמוס שבע פעמיים כדי להעלים לgemäßית המרירות. זרעי הצמח עגולים וגדולים, ולכן שימושו בעבר מאכלים אכילים, על פי המנהג לאכול מאכלים עגולים, כתבע העולם. התורמוס גם מוכר כצמח רפואי, וסגולותיו הרפואיות מתוארות על ידי הרמב"ם ובכתבי אסף הרופא.

הסיפור המעניין ביותר על סגולות התורמוס מובא בבראשית רבה: מעשה ברבי שמעון בר יוחאי שובל בכררת לאחר יציאתו מהמערה, וכי להכיר טוביה על כך פנה לאנשי טבריה ושאל האם יכול לעשות דבר מה לרוחותם. תושבי טבריה סייפו לו שישנם אзорים בעיר החשודים בטומאת מת וצריך לטהרם. רב שמעון זרע בשטחים החשודים זרעי תורמוס, ובמקומות שבהם נקבעו מתחם צמחו התורמוסים בגל הריקבון שבקרקע, וכך טיהר את טבריה לשמה תהוביה.

שימו לב: •

התרומות הוא פרח מוגן ואין לקטוף אותו :

תל שוכה:

בתקופה המקראית נודע המקום כנקודה נוספת לצבאו של שאל המלך, עת התכוון לקרב מול גלית והפלישטים. נוכל לקרוא על הסיפור בספר שמואל א' פרק י"ז:

ויאספו פלשטים את-מִקְנֵיהֶם, לְמַלְכָּה, וַיַּאֲסֹפוּ, שֶׁכָּה אָשָׁר לִיהוָה; וַיַּחֲנוּ בֵין-שׂוֹכָה וּבֵין-עֲזָקה, באפס דמים. וְשָׂאֵל וַיְשַׁרְאֵל גָּנָּפּוּ, וַיַּחֲנוּ בַּעֲמָקָה הַאֲלָה; וַיַּעֲרְכוּ מַלְכָּה, לְקַרְאָת פְּלַשְׁתִּים. וְפְלַשְׁתִּים עַמְדִים אֶל-הַהָר, מִזְהָה, וַיְשַׁרְאֵל עַמְדִים אֶל-הַהָר, מִזְהָה; וְהַגִּיאָה בְּגִינֵיהֶם.

העיר שוכה מוזכרת בספר פעמים נוספים בתנ"ך ובתלמוד. אזכור נוסף ומשמעותו לשוכה אפשר למצוא בחותמות "למלך" - חותמות שנקבעו על מאות רבות של ידיות קנקני חרס שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות שונות. על כל אחת מהחותמות הופיעו שתי שורות כתובות: בראשונה כתוב "למלך" ובשנייה בהן מופיע שמו של אחד מרבעה יישובים: חברון, זיפ, ממשת ושוכה. חותמות "למלך" מתוארכות לתקופת הברזל א', וההשערה המקובלת היא שמדובר בארבעת המחווזות העיקריים של מלכות חזקיהו, שאגר מזון לקרה התקפה אפשרית על הממלכה. בסביבת התל עצמו נמצאו 13 חותמות כאלה.

בתל יושם שרידי התישבות בדמות מעדרות מגוריים, חומה בצורה, גתות ובורות לרוב ועד.

הצפתה מראש התל:

מראש התל נוכל לצפות מערבה אל תל עזקה, שם חנה הצבא הפלישתי, צפונה אל בית בית שמש החדשים ואל קיבוץ נתיב הל"ה הקורי על שם 35 חברי שירה אשר ניסתה להbkיעך דרך לגוש עציון הנצור במהלך מלחמת העצמאות. בזירה נבחין באנטנות הלווייניות ובהרי יהודה וגוש עציון.

סיכום המסלול:

הסיימון הכחול חוצה את התל לכיוון מזרח ויורד במתינות לעבר לדרך עפר שמקיפה את צידו הדרומי של התל. מכאן עומדות לפניכם שתי אפשרויות:

• הקצהה והמקובלות:

• במפגש עם דרך העפר פונים ימינה וחזרים אליה בצורה מעגלית :
• לרכיב החונה בסמן לבביש.

הארוכה:

- סימון השבילים הכחול ממשיר מזרחית ועולה לעבר הר שוכה. לאחר :
הליכה של כ-2 ק"מ השביל חובר בדרך עפר המסומנת בסימון שבילים
שחור. פונים ימינה והולכים בדרך העפר כ-2 וחצי ק"מ, עד שmag'anim
לרכב.

